UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Decretum Gratiani

Gratianus <de Clusio>

Parisijs, 1542

Quarta, an viuente vxore liceat alicui ex ancilla filios querere? No[n].

urn:nbn:de:hbz:466:1-62466

Visual Library

ptijs, cum pater non habeat liberum arbitrium.
a ❡ Magis. Sponſa enim eſt ab illis petēda q̄ poteſtatē habēt ſup illā. xxx.q.v.c.j. ſz pater nō hz cū ipſe ſit in poteſtate alteri⁹: vt.ff.de adulte. ſic eueniet.
b ❡ Neptis. Si hec ꝯcepta eſt pr̄e in ſeruitute manēte

ꝓpter ſterilitatē vxorꝫ, vel ex q̄cūqꝫ alia cauſa. Et qđ de Abrahā ⁊ de alijs dr̄, non obuiat: qꝛ excuſati ſunt authoritate ſpūſſcti. ex̄ de diuor. gaudem⁹. xxiij.q.v. dixit. Probat ꝙ ſ. in hoc ca. ſuperficial'r ꝙ lz ꝯiugato ex ancilla ꝓlē q̄rere exēplo Abrahe ⁊ Jacob. ⁊ ſuperficial'r ſoluit in fine.

magis[a] electionē de ꝯiunctione neptis[b] q̄ꝫ patris ei⁹ cui⁹ nullo modo liberū poteſt eſſe arbitriū[c], decernimus attendi.

Quia ergo electione aui huic iſta nupſiſſe ꝓbat', hāc ꝯſtat legitime ſibi copulatam.

❡ Queſtio.iiij.

Quod autem ex ancilla propter vxoris ſue ſterilitatem filios querere alicui liceat exemplo probatur Abrahe: qui ꝓpter ſterilitatē vxoris ſue Sare ingreſſus eſt[d] ad Agar egyptiacam, vt ex ea filios acciperet. Item Jacob cum ex Rachele filios habere nō poſſet, ex ancilla ſua filios ſibi ſuſcitauit. nec ſolum propter ſterilitatē, verūetiam propter fecunditatem ceſſantem legitur intraſſe ad ancillam Lye[e], ⁊ ex ea genuiſſe filios[f]. Ex quibus omnibus colligitur ꝓpter ſterilitatem vxoris ſue ex ancilla[g], ſiue ex qualibet alia licite filios queri: alioquin adulterij macula Abraham et Jacob notabunt'. Sed ſicut poſt mortem Sare, Abrahā Cethurā[h] duxit vxorē, ne ſm̄ Auguſt. chriſtiani putarent eſſe peccatum poſt mortem vxoris aliam ducere: ſic videtur viuēte† vxore ſua filios ex ancilla ſua ſuſcepiſſe: ne ab aliquibus hoc reputaretur in crimen.

Illud autē Aug. dicitur contra aduerſarium legum ⁊ prophetarum libro.ij.

❡ Quomodo Abrahā excuſet a crimine fornicationis.

Iſte Abrahe etiam vſqꝫ ad decrepitam etatē ſenectutis fornicationis obiecit crimen: profecto qꝛ ⁊ poſt mortem Sare alteram duxit vbi etſi nullum intelligeretur rei abdite ſacramentum[i]: vel propter hoc ſoluz id facere debuit Abrahā, ne putarent heretici[k] aduerſus populum dei (quib⁹ etiam Tertullianus aſtipulator[l] aſſiſtit) poſt vxoris mortem crimē eſſe ducere vxorem. Sacramentum huius rei eſt, ꝙ ſicut per bonos mali ⁊ boni erāt in fide generandi: ſic ⁊ per malos boni et mali erāt ad fidem acceſſuri.

Unde Aug. ſuper Joan.

❡ Sicut bonorum miniſterio boni ⁊ mali, ita miniſterio malorum boni ⁊ mali in fide generantur.

Recurrat nunc animus noſter ad Abraham,

nō eſt in ꝑtāte aui: arg. inſti. qb⁹ mo. ius pa.po. ſol. ꝟ. vl. nā ꝑ patrē acq̄rit' auo poteſtas in nepotib⁹. Sed ſi iſte liber erat qn̄ eas ſuſcepit, ſz poſtmodū fact⁹ eſt ſeru⁹, tunc filij remanēt in poteſtate aui ſui inſti. qb⁹ mo. ius pa.po. ſol. ꝟ. admonēdi. et in hoc caſu opz itelligi qđ hic dr̄. Uel dic ꝙ vbi au⁹ eſt liber ſiue nepos ſit in ei⁹ ꝑtāte, ſiue nō reqri dz ei⁹ cōſenſ⁹ vbi pater ſeru⁹ eſt, ⁊ hoc de honeſtate: in ꝑtāte autem aui materni null⁹ eſt. inſti. de pa.po. i fi. hic ergo de auo paterno dicit'. Sz nūquid originarius filium hz in ꝑtāte? Non, cū ipſe ſit in ꝑtāte alteri⁹. C. de agri. ⁊ cēſi. ne diutius. li. xj. et qui in ꝑtāte alterius eſt, alium in ꝑtāte hr̄e nō pōt. ff. de adulte. ſic eueniet. et ſic potes de originario hoc intelligere ſicut Gra. poſuit in themate. Uel intellige, de ſeruo.
c ❡ Arbitriū. ar. ꝙ nec ſeru⁹ ſuo arbitrio poſſit ducere vxorē. † Qualiter enim in ſe liberū arbitrium habebit, ⁊ nō in ſua ſobole? ꝙ ſicut ꝑ illud. ex̄ de ꝯiu. ſeruo. c.j. hodie liberū hz arbitriū ꝯtrahēdi matrimoniū, ita liberū hz filiā trahēdi. Qual'r enim in ſe habebit liberū arbitriū, ⁊ nō in ſua ſobole? ſz hic nō hz liberū arbitriū, qꝛ filia nō erat in poteſtate ei⁹, ſz liberi aui. Uel dic ꝙ nec ſeru⁹ hz liberū arbitriū ꝯtrahēdi ſine volūtate dn̄i: ſi tn̄ ꝯtraxerit, tenet: vt. xxix.q.ij. ca. fi. ⁊. xxx.q.v. ꝟ. ſed obijcitur.

Quod autē. ❡ Hec.q. diuidit' in. vj. partes. In pⁱma querit' vtrū teneat' q̄s ꝓpter ſterilitatē vxoris querere filios ex ancilla ſicut fecit Abrahā ⁊ Jacob: ⁊ dicēdū eſt ꝙ nō, qꝛ oīa in figura ꝯtingebant illis. Scđa ibi: His ita. Tertia ibi: Origo. Quarta ibi: Sicut ſatius. Quinta ibi: Ecce qđ nullo. Sexta ibi: Quare autē. Jo. de fan.
❡ Caſus. Hic ponit'. iiij.q. q̄ querit' an liceat alicui viuēte vxore q̄rere filios ex ancilla, ⁊ indiſtricte dicit ꝙ nō, vel

Puella nata patre ſeruo ⁊ auo libero cui⁹ ꝯſē ſuz reqrere dz.

Gen. xvj.

Gen. xxx. d.

Origia ⁊ filium nō hz in ꝑtāte.

Gen. xxv. a.

† Dic cū fu⁹ hz liberū arbitriū ꝯtrahendi matrimoniū: vt. xxix.q. ij. ſi qs liber. ita liberum hz in filia maritā: da: q̄l'r enim ⁊c. ſm̄ h.

d ❡ Ingreſſ⁹ eſt. Hiſtoria. Legit' in Gen. ꝙ dixit Sara ad Abrahā. Ecce cōcluſit me dn̄s ne pariam. ingredere ergo ad ancillam Agar: ſi forte ex illa ſuſcipiam filios. qđ et factū eſt. Et ſuſcepit ex ea Iſmahelem.
e ❡ Ad ancillam Lye. ſ. zelphā. Hiſtoria. Legit' ſil'r in Gene. ꝙ Lya ſentiēs ꝙ parere deſijſſet, zelphā ancillā ſuā ſuppoſuit viro ſuo Jacob: qui genuit ex ea duos filios. ſ. gad ⁊ azer.
f ❡ Filios. iſmahelē ⁊ alios filios, ſcz dan ⁊ neptalim.
g ❡ Ex ancilla. ſ. Balam. Hiſtoria. Legit' in Gene. ꝙ rachel inuidēs ſorori fecūde, ait ad Jacob: Da mihi liberos, alioqn moriar. q̄ ait. Nunqđ ego ſum de⁹? ⁊ illa ſi nō de me, ſaltem de ancilla. ⁊ ſuppoſuit Balā ex q̄ genuit duos filios. ſ. Dan ⁊ Neptalim.
h ❡ Cethuram. q̄ fuit binomia, q̄ alio modo vocabatur Agar, matrem Iſmahelis. Ar. ꝯ, qꝛ eo tēpore q̄ ille fuit conceptus, non potuit eſſe legitimus, ergo ex poſtfacto non potuit legitimari: vt ex̄ q̄ filij ſint legi. tanta. ⁊. ff. de ſta. ho. Paulus.

† Nō ē verū, ſz ſic ꝓponit. Ita h. ⁊ ar. Jo. de tur.

Iſte. ❡ Caſus. Tertullian⁹ heretic⁹ ſcđas nuptias accuſans dānabat Abrahā, qꝛ poſt mortē Sare cethurā duxit vxorē. vbi ⁊ ſi nullū ſacramētū intelligeret', tn̄ vir iuſt⁹ ideo hoc facere debuit, ne cēſeret' hoc eſſe peccatū. Iſte. ſ. Tertullian⁹. Aſtipulator. i. adiutor.
i ❡ Sacramētū. qꝛ eſt a viro ſancto factū, ſanctū preſumit': vt. ix.q.ij. lugdunē. ⁊. vij.q.j. omnis.
k ❡ Heretici. ſ. Tertullian⁹, q̄ ꝯdēnabat ſcđas nuptias q̄ nec legē nec ꝓphetas recipiebat. ⁊ q̄ fuit ei⁹ hereſis, habes. xxiiij.q.iij. qđā. ver. Tertullianiſte.
l ❡ Aſtipulator. i. adiutor. xj.q.iij. anteceſſor.
Recurrat. ❡ Caſ⁹. In hoc ca. diſtinguit Aug. iiij. generationes carnales q̄ fuerūt in trib⁹ patriarchis:

Iſaac et Jacob.in iſtis tribus inuenimus parere liberas,parere ancillas. Inuenimus ibi part⁹ liberarū,inuenim⁹ etiam ibi part⁹ ancillarū. Ancilla nihil boni[a] ſignificat. Eijce ancillam(inqt)⁊ filiū ei⁹. Inuenim⁹ rem mirā in iſtis generationibus ancillarū ⁊ liberarū: quatuor[b] ſcʒ genera hoīm in qbus cōplex̄ figura toti⁹ populi chriſtiani: vt non ſit mirū qđ in tribus illis dictū eſt: Ego ſuʒ de⁹ Abrahā,deus Iſaac,de⁹ Jacob. In omnib⁹ eñ chriſtianis fratres attendite,aut per malos naſcuntur boni,aut per bonos naſcūtur mali,aut per bonos boni,aut per malos mali. Amplius iſtis quatuor[c] generib⁹ nō poteſt inueniri. ¶ Inuenis ibi bonos filios Jacob natos ex ancillis,⁊ bonos natos de liberis:nihil obfuit natiuitas deuterꝫ ancillarū quādo in patre cognouerunt ſemen ſuū,⁊ cōſequēter regnū cū fratrib⁹ tenuerunt[d]:quomodo ergo in filijs Jacob nō obfuit illis.q̇ nati ſunt de ancillis,quomin⁹ tenerent regnū ⁊ terram ꝓmiſſionis quā cū fratrib⁹ ac‐ceperūt,⁊ non illis obfuerunt natales ancillarū,ſʒ preualuit ſemē parētū:ſicq̇ cūqꝫ per malos[e] baptizantur,tanq̄ꝫ de ancillis vidētur nati:ſed qꝛ ex ſemine verbi dei nati ſunt(qđ figurat̄ in Jacob)ſimul hereditatē cum fratrib⁹ poſſidebunt. Securus ergo ſit q̇ de ſemine bono naſcit̄,tamē ne imitet̄ ancillā. Si de ancilla naſcerꝭ,ancillā malā ſuperbiētē ne imiteris. Unde eñ filij Jacob de ancillis nati poſſederunt terram ꝓmiſſionis cū fratrib⁹: Iſmahel autē de Agar ancilla natus,expulſus[f] eſt ab hereditate? Uñ niſi qꝛ ille ſupb⁹ erat,illi humiles? Erexit ille ceruicem,⁊ voluit ſeducere[g] fratreʒ ſuū ludens cū illo. Magnū ibi ſacramentū[h]. Ludebāt ſimul Iſmahel et Iſaac. vidit illos Sara ludētes.q̄ autē peperit[i] Abel ⁊ Enoch,⁊ Noe,⁊ Abraham:ipſa peperit ⁊ Moyſen ⁊ ꝓphetas tempore poſteriores ante dñi aduētū.⁊ q̄ iſtos,ipſa et apl'os et martyres noſtros et oēs bonos chriſtianos:oēs eñ peperit q̄ diuerſis tēporib⁹ nati apparuerunt:ſed ſocietate[k] vnius populi continent̄,et eiuſdem ciuitatis[l] ciues,labores huius peregrinationis experti ſunt:⁊ quidam eoꝝ nūc experiunt̄,⁊ vſqꝫ in finem ceteri experient̄. Itē que peperit Cain,et Cham,⁊ Iſmahel,et Eſau:eadē ⁊ ipſa peperit Dathan ⁊ alios in eodē populo ſimiles:et que iſtos,eadē ipſa et Judā pſeudoapoſtolū,et Simonem magum ⁊ ceteros vſqꝫ ad hec tempora pſeudochriſtianos in affectione animali[m] pertinaciter obduratos: ſiue ſint permixti in vnitate,ſiue aperta preciſione diſſentiant. ¶ Sed cū tales[n] a ſpiritualib⁹ euāgelizant̄,⁊ ſacramētis imbuunt̄,tanq̄ꝫ ꝑ ſeipſam Rebecca eos parit ſicut Eſau. Cum autē per illos q̇ nō caſte annūciant euangeliū,tales in eodē populo generant̄:nō Sara q̇dē ꝑ ſeipſam parit,ſʒ ꝑ Agar. Itē boni ſpūales[o] quādo euāgelizantur,et ſacramentis vel baptiſmatibus carnalibus generantur per bonos mali.

ſcʒ quia boni generant bonos,⁊ mali malos,⁊ boni malos,⁊ mali bonos,que habent ſignificare quatuor generationes ſpirituales que ſimiliter fiunt in eccleſia,⁊ ante legem,⁊ ſub lege,⁊ in tēpore gratie,que diuerſis temporibus generat bonos et malos. Sed mali ſiue aperte foris ſint,ſiue intus eſſe videantur:nūq̄ꝫ tamen ad illam eccleſiam pertinebunt q̄ eſt ſine macula et ruga. Hug. Uo poſt diſtinctionem iſtorū modorū dicit. Diſtincturus ergo Auguſt. has ⁊ illas generationes,ſeruat hūc ordinē. Primo inuitat ad conſiderandum generationes carnales trium patriarcharū:et ſupponit quid ſignificent.⁊ hoc facit vſqꝫ ibi: Inuenis ⁊c̄. Exinde oſtendit q̄liter ancille et vxores pepererunt bonos et malos ante legem,et ſub lege,et in tēpore gratie vſqꝫ ibi:ſed cum tales. Exinde diſtinguit quatuor modos generandi ſpiritualiter.

Gen. xxj.b.

Exo. iij.c.

a ¶ Ancilla nihil boni ſignificat.h,† alibi enim bonū ſignificat:vt ibi: Ecce ancilla dñi ⁊c̄.

† .i.in hac ſerie,h.

b ¶ Quatuor. Id eſt quatuor modi generandi homines in fide.al's eñ duo tantū ſunt genera hominuꝫ.xij. q.j.duo.et quo ad conditionē.nā aut ſunt ſerui,aut liberi.ff.de ſta.hoim. ſumma.

hoim duo ſūt genera.

c ¶ Quatuor .i. iſtis q̄tuor modis generādi in fide.

d ¶ Tenuerūt.ſ. e.dicat contra. ſed hic illegitimi in figura ſucceſſerunt. ſignificatur eñ ꝙ etiam ſi illegitimi parentū vitia non ſequantur,perpetuam hereditatem habebunt.lvj.diſt. naſci. Uel legitimi iſti erant,quia fas erat illis tunc filios ex ancillis ſuſcipere.ſ.e,q.vij.tantū valet,immo poti⁹ dicebātur filij vxorꝫ legitie q̄ꝫ ancille: vt.lvj.di.Iſmahel. †Deh⁹ require qđ not. ſ.e.q.ij. nō oīe,i gl.i paradiſo, hereticipoſſit acqrere eccle.

e ¶ Per malos. Argu.ꝙ acqrit̄ eccl'ie vel alij religioſo loco per hereticos:ar.xvj.q.vj.ſi epiſcopū.

f ¶ Expulſus. Nō qꝛ ſm carnem natus eſt,ſed qꝛ fratrem perſequebatur: vt.lvj.diſti. Iſmahel.nam qui ſm carnem erat, perſequebatur eū qui ſm ſpiritum: vt.ſ. xxiij.queſt.iiij. qui ſecundum.

g ¶ Seducere.Iſmahel enim faciebat luteas imagines,⁊ cogebat euꝫ eas adorare:cōtra illđ: Adorabis deū ⁊c̄.xxij.qō.j. conſidera.

h ¶ Sacramētū. Sacramentū erat illđ,ſm quod ſemper carnalis ſpirituale ꝑſequit̄.xxiij q.iiij.q̄ ſm.

Oſee ij.d. ſʒ aliā literā.

i ¶ Peperit. pa tres veteris teſtamenti peperit eccleſia per dilectioneʒ,noui per ſacramenta.ſ.xij.q.ij.q̄ abſtulerit.

Actu. xiij.g.

k ¶ Sed ſocietate. Mater nr̄a eſt eccleſia,que nos in baptiſmate regenerauit.nā in vna fide ad vnum premium tēdūt. Sed nūquid eadem eſt eccleſia que fuit in veteri teſtamēto? Poteſt dici ꝙ non, iuxta illud: Uocabo plebem meam, non plebem meā.⁊ alibi: Ecce cōuertimur ad gentes.⁊ ſm hoc dicatur ꝙ illud relatiuū que quod precedit que peperit ⁊c̄.ſimplicem facit relationem. Alij dicūt eādem eſſe: argu.de cōſecra.diſtinc.iiij. ſicut.vij.q.j.denīqꝫ.ff.de iudi.ꝓponebatur.⁊.xvj.di. habeo.

Eccl'ia eſt mater nr̄a.

‡ .i.carnalia ſapientes. vñ aīalis hō nō percipit ea q̄ ſunt ſpūſſcti.

l ¶ Ciuitatꝭ. hieruſalē celeſtis.

m ¶ Animali.i.beſtiali.‡

n ¶ Sed cum tales.i.mali hic gene

o ¶ Spirituales.⁊ ſic per bonos boni.

a ¶ Vadunt. Scilicet cum regenerantur.
b ¶ Deſiſtant. Scꝫ cum catechizantur.
c ¶ Quia non poſſunt. Sicut pueri.
d ¶ In nouam. j. de conſe. diſt. iiij. ſicut.
e ¶ Naſcuntur. Id eſt charitatem ꝛ fidem habent. †

m ¶ In peculiarem. i. proprium. Arg. ff. ad trebel. cogi. j. reſpon. ꝛ diſt. liiij. ex antiquis.
n ¶ Maledicta. i. ignominioſa, et obſcure fame apud hoies habita eſt. et eſt maledictū opprobrij, vt hic: et eſt culpe: vt. ij. q. vij. paulus. et eſt maledictum pene. vnde, Maledict⁹ hō q̄ pēdit in ligno. de peni. diſti. ij. ſi ꝟo. ver. tanqꝫ. — Maledictum dr multiplr.

nerant. Lya q̄dē vel Rachel iure cōiugali eos. ſ. p ancillaꝝ vterū parit. Cū ꝟo p ſpūales in euangelio gñant boni fideles, q̄ vel vadunt[a] in ſpūalē affectum pietatis, vel eo tēdere nō deſiſtūt[b]: vel ideo nō faciūt qꝛ nō pñt[c]: ſicut ex vtero Sare Iſaac: vel Rebecce Jacob in nouā[d] vitā ꝛ nouū teſtamētū naſcunt[e]. Itaqꝫ ſiue intus[f] verſari videant: ſiue aperte foris ſint: qđ caro eſt, caro eſt, ſiue i area[g] in ſua ſterilitate perſeuerēt, ſiue in occaſione tētatiōis tāqꝫ vēto extra tollātur: qđ palea[h] eſt, palea eſt: et ſemper ab illi⁹ ecclie q̄ eſt ſine macula[i] et ruga, vnitate diuiſus eſt etiā q̄ cōgregatiōi ſctōꝝ in carnali obduratiōe miſcetur. de nullo tñ deſperādū eſt[k]: ſiue q̄ intus eſt, talis appareat, ſiue q̄ foris eſt, manifeſti⁹ aduerſetur. His ita rñdetur: p varietate tēpoꝝ varia inuenitur diſpēſatio cōditoris. Promiſſum erat Abrahe ꝙ in ſemine eius bñdicerent oēs gētes: pmiſerat ſe q̄qꝫ daturꝫ ſemini ei⁹ terrā peregrinatiōis[l] ſue. Cū ergo ceteris in idololatria relictis, Abrahā ꝛ filios eius in peculiarē[m] pplm ſibi dñs elegiſſet, rite multarū fecunditate mulierū populi dei multiplicatio querebat: qꝛ in ſucceſſione ſanguinis erat ſucceſſio fidei. Unde in lege dicebatur: Maledicta[n] ſterilis que nō reliquerit ſemen ſuper terram. Hinc etiā ſacerdotibus cōiugia decreta ſunt: qꝛ in ſucceſſiōe familie ſucceſſio cōſtabat[o] officij. qꝛ ꝟo per incarnationem xpi, grā fidei vbiqꝫ dilatata eſt: nec iā dicit: Dic domui Jude: dic domui Iſrael. Sed, Euntes docete oēs gentes. et, In oi gente quicūqꝫ timet deū et operat iuſtitiā: hic accept⁹ eſt illi. Nec electio muneris[p] queritur[q] in ſucceſſione generis: ſed in pfectione vite et ſinceritate ſcientie: et virginitas fecūditati pfertur: et ſacerdotib⁹ cōtinētie caſtitas imperat[r]. Non ergo Abrahā[s] aut Jacob deliquit quia pter vxorem filios ex ancilla queſiuit: nec illorū[t] exemplo preter coniugale debitū fecunditatē in aliqua licet alicui q̄rere: cū illoꝝ cōiugia noſtroꝝ equent vel preferant virginitati: ꝛ immoderatus[v] vſus coniugij noſtri tēporis, turpitudinē fere[x] imitetur fornicatiōis illius tēporis. Unde Ambr. ſcribit in libro de patriarchis.

¶ Abrahā non eſt reus adulterij, qui vxore viuēte filios ex ancilla ſuſcepit.

Dixit ſara[y] ad Abrahā Ecce cōcluſit me dñs vt nō pariā: intra ergo ad ancillam meam. vt filium facias ex ea. ꝛ ita factū eſt. Sed conſidera primū ꝙ Abraham ante legem Moyſi et ante euangelium fuit. Nōdum ergo interdictū[z] adulteriū videbatur.

f ¶ Intus. quaſi dicat mali ſunt: ſiue in eccleſia videantur boni, ſiue mali: ſiue ab eccleſia tolerentur ſiue ab eccleſia ſeparati ſint.
g ¶ Area. Area dr pñs eccleſia, in qua mali permixti ſunt bonis: ‡ ſicut in area palea granis. Hug. — Ecclia pñs dr area. ‡ ad h⁹. xxiiij. q. vij. c. j. in fi.
h ¶ Palea eſt. ergo ſiue intus ſiue extra qđ palea eſt palea eſt ꝛc. ſicut vſura non deſinit eſſe vſura lꝫ in ſortem conuertat. C. de vſur. l. vlt.
i ¶ Sine macula. ſ. diſ. xxj. q̄uis. ſ. xxvij. q. one. j. nuptiarū. §. j. ꝛ dic ſine macula, id eſt ſine mortali peccato xxiiij. q. j. oibus.
k ¶ Deſperandū eſt. ſ. e. q. ij. ancillā. ſ. xxiiij. q. iij. corripiantur.
¶ Hic ita reſpondetur. ¶ Hec eſt. ij. pars. q. in qua excuſatur Abrahā, quia preuenit legē ꝛ qꝛ erat preceptū vt relinqueret ſemen ſup terrā, ſicut olim faciebant ſacerdotes. Jo. de deo. et dic ꝙ ſane loquebat magr, et bene ſoluit ſm H. — Gen. xij. — Gen. xxiij. d.
¶ Caſus. Soluit Gra. dicens ꝙ non eſt trahendum ad cōſequētiam factū Abrahe et Jacob: qꝛ tūc factum fuit hoc qꝛ in ſucceſſione ſanguinis erat ſucceſſio fidei et officij. Nunc autem ſecus eſt: qꝛ electio ſacerdotij nō queritur in ſucceſſione generis: ſed in perfectione vite, et ſynceritate ſcientie. vnde Abraham et Jacob non deliquerunt. — Deut. vij. c.
l ¶ Peregrinationis. In qua ſcilꝫ ipſe Abraham fuit peregrinatus. nam vita hominis ſuper terram eſt peregrinatio: in qua ipſe dominus apparuit vt peregrinus. j. q. j. §. opponitur. ver. quod vt plane. — Vita hoīs eſt peregrinatio.

o ¶ Cōſtabat. ſ. lxxxij. diſtin. plurimos. ꝛ. ſ. diſt. xxxj. tenere.
p ¶ Muneris. i. officij ſacerdotal.
q ¶ Querit. Ar. ꝙ ceſſante cauſa, ceſſabit effect⁹. lxj. diſ. §. his oibus. — Mat. xxviij. a.
r ¶ Imperatur. Poſt ordinem, qui votum continentie habet annexū. argu. diſt. xxviij. diacon⁹. ſ. diſ. lxxxiiij. cum in preterito. alioquin contradicit Ambro. ſ. e. qō. j. integritas.
ſ ¶ Nō ergo. Abrahā. Ad hoc inducit ca. ſequens. ꝛ ca. obijciuntur.
t ¶ Nec illorum. Ad hoc inducit. c. nemo. ꝛ. c. dicat.
v ¶ Et immoderat⁹ vſus. Ad hoc inducit ca. origo.
x ¶ Fere. Optime tēperat: q̄a nemo imitatur.
Dixit Sara. ¶ Caſ⁹. Ambroſius intēdit Abraham excuſare de eo ꝙ rogante vxore mixt⁹ eſt ancille: et excuſat eū tripliciter. Primo quia legem preuenit que adulteriū punit. Secundo: quia non voluntate luxurie, vel captus pulchritudine ancille: ſꝫ amore ſobolis ei mixt⁹ eſt. Tertio: qꝛ charitas hominum hoc ei perſuaſit: ſicut accidit poſt diluuium in filiabus Loth. — Gen. xvj. a.
y ¶ Dixit Sara. Geneſis. xvj.
z ¶ Interdictum. In aliquo precepto: vel interdictum per aliquam legem ſuper hoc ſpecialiter latam. Erat tamen quodāmodo interdictum in paradiſo, cum dñs ait: Erunt duo in carne vna. ꝛ etiam in lege naturali: qꝛ cuicunqꝫ naturaliter inſitum erat, qđ tibi non vis ꝛc.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Pena[a] criminis ex tpe[b] legis eſt, q̄ crimē inhibuit. Nec ante legem[c] vlla eſt rei dānatio: ſed ex lege. Non ergo in legē[d] cōmiſit Abrahā, ſed legē preuenit. Deus aūt in paradiſo coniugiū laudauerat[e], nō adulteriū damnauerat[f]. Habes primā Abrahe defenſionē. Secunda illa eſt ꝙ nō ardore aliquo vage ſuccenſus libidinis non petulantis forme captus decore, ancille cōtubernio cōiugalem poſthabuit[g] torum: ſed ſtudio querende poſteritatis, et propagande ſobolis. Adhuc poſt diluuium raritas erat hūani generis: erat etiaʒ religionis ne quis non reddidiſſe videretur debitum nature. Deniqʒ et Loth ſancti filie hanc cauſam querende poſteritatis habuerunt, ne genus deficeret humanū: et ideo publici muneris[h] gratia priuatā culpam preteruit[i].

Item in eodem.

Quod preter legitimā vxorem cōmittitur: adulterij crimine damnatur.

Nemo ſibi blādiatur de legibus[k] hoīʒ. Oē ſtuprū[l] adulteriū[m] eſt nec viro licet quod mulieri nō licet. Eadem a viro que ab vxore[n] debet caſtimonia. Quicq̄d in ea que nō ſit legitima vxor, commiſſum fuerit: adulterij crimine damnatur. In eodē. Nulli licet ſcire mulierē preter vxorem: ideoqʒ cōiugij datū eſt tibi ius[o], ne ī laqueū diaboli incidas, ⁊ cū muliere aliena delinquas. Tolerabilior[p] eſt ſi lateat culpa, q̄ʒ ſi culpe vſurpet authoritas. Nec hoc ſolum eſt adulteriū, cum aliena peccare cōiuge: ſed omne[q] qđ non habet poteſtatē cōiugij. tn̄ locus iſte[r] docet grauius eſſe crimē

Interdictum. Expreſſe, ſed tacite cū dixit dominus: Erunt duo in carne vna: vt. xxxj. q. j. quomodo.

a Pena. Bene dicit pena ex tempore. nam culpa ante legem fuit in Cain et Lamech. Et not. ꝙ he omnes excuſationes inſufficientes ſunt: ſed illa eſt ſola extra de diuor. gaudemus. et dic pena criminis, id eſt legis temerate eſt.

b Ex tempore. legis ſcripte: alias nec Lamech, nec cain puniri debuit cuʒ illi ante legem ſcriptam peccauerunt: ſed non erat adhuc pena ſtatuta contra eoꝝ peccatum.

c Ante legem. ſcriptam: nō autē naturalem.

Conſtitutionē pueniētia non ſunt irritāda.

d In legē. que eſt preueniūt conſtitutionē, nō ſunt poſtea irritāda: vt ſ. diſtin. lxxxij. propoſuiſti. j. e. obijciū tur. et extra de conſti. ca. vlti. C. de teſti. iubemus. xxxj. diſt. ante.

Gen. xix. g.

e Laudauerat C ī dixit: Creſcite ⁊ multiplicamini.

f Damnauerat. Expreſſe. et eſt arg. ꝙ lʒ vnū contrarioꝝum cōmendetur, non ideo reliquum vituperatur. viij. queſtione. j. ſciendum.

g Poſthabuit. Id eſt poſtpoſuit.

h Muneris. Id eſt officij quo publice ſeruire humano generi videbatur.

Intentio bōa malum factum excuſat

i Preteruit. Id eſt diminuit ⁊ extenuauit: nō autem extinxit: vt diſtinc. xxxv. ſexto die. Et eſt argu. ꝙ malum factum excuſatur per bonam intentionem: et obſtetrices licet peccauerūt mentiendo, propter bonam tamen intentionem remunerate ſunt. xxij. q. ij. ſi quelibet. et ita in eodem facto quis meretur ⁊ demeretur: quod eſt contra illud. ff. de negoc. geſt. ſiue. et. xvj. qōne. j. legi. arg. ꝙ excuſatur malum ſi bono zelo fit propter bonum. argu. xxx. q. j. ad limina.

Item arg. ꝙ malū in pte excuſat. ppter publicam vtilitatē. arg. ff. d no. ope. nūci. d pupillo. §. ſi quis riuos.

Nemo ſibi blandiat. Caſus. Hug. ſic ponit hunc caſum. Erant quidam cōiugati qui preter vxores volebant habere concubinas ſolutas: et dicebant ꝙ hoc non licet feminis: ſcilʒ habere alios preter maritos: ſed viris licet habere preter vxores alias ſolutas. et ad hoc allegabāt authoritatem legis humane que hoc permittit viris, ⁊ non vxoribus: ⁊ maritale priuilegium, ſcilicet quia vir eſt caput mulieris, et maior in matrimonio: et exemplum ſiue authoritates patriarcharum qui preter vxores immiſcebātur ancillis. Iſta ergo tria quibus viri ſe volebant excuſare ab adulterio, in hoc capit. remouet Ambro. et primo authoritatē legis humane. Secundo loco priuilegium maritale. Tertio exemplum et authoritatem patriarcharū. Et probat ꝙ coniugatus ſemper adulterat ſi cognoſcit aliquam preter vxorem: plus tamen peccat et grauius eſt adulteriū ſi accedit ad coniugatam, q̄ʒ ſi ad ſolutam: quia tunc committitur adulterium ex vtraqʒ parte. Hug. hūc caſum plenius et melius poſuit q̄ʒ Beneuen. Unum tamen verbum dixit Beneuen. quod Hug. non dixit: ibi, grauius eſt adulteriū cum coniugata: vt apparet exemplo Abimelech. peccare eum, ſupple cognoſcimus.

Gen. xx. b.

k De legibus. Que dicunt ꝙ adulterium non committitur cum ſoluta, ſed cum nupta. ff. de adulte. inter. Uel loquitur de legibus que permittunt cōcubinatum vt. ff. de concu. l. j. Uel loquitur de legibus que permittunt fornicari militibus: vt. C. de donatio. inter virum et vxo. l. ij.

Cōc. text. i. l. iter liberos. §. iulianꝰ. alſo eſt i l. iuliā: nᵒ. ff. de adulte. not. i. l. iter ſtuprū. ff. de ſpō. ſignā.

l Stuprum. Stuprum committitur in virgine, vidua, vel puero: vl' etiā in ſoluta muliere que non habetur loco vxoris, vel concubine: vt ff. de adulte. ſtuprum. ſecus ſecundum canones: vt. xxxvj. q. j. lex illa. §. j.

ſtuprū in multis pſōis cōmittit.

Sʒ ʒ de pen. diſt. j. q puero. q eſt lex canonizata.

m Adulterium. Coniugatorum.

n Ab vxore. ſic. j. e. q. vj. per totum. et. ff. de adulte. ſi vxor. Hic no. ſimplicem fornicationem eſſe canonicū crimen. i. per canones ⁊ non per leges eſſe crimen.

Fornicatio ē crimen canonicum.

o Tibi ius. Ius dicitur qđ ex indulgentia vel ex diſpenſatione apoſtoli habetur: vt vnuſquiſqʒ habeat ⁊c. vt. ſ. q. ij. §. his ita. ſicut dr̄ ius patronatus qđ ex gratia tantū habetur: vt. xvj. q. ij. ſi quis epoꝝ. ſic etiam ex neceſſitate habet fieri quod ex diſpēſatione fit: vt. l. diſtin. dño ſancto. ⁊. xxxv. q. iiij. conſanguinitas.

p Tolerabilior. q. d. maius peccatum eſt manifeſte peccare q̄ʒ occulte. ſic eſt contra. xij. q. j. certe ego. ſ. xj. q. iij. precipue. Sed dic ꝙ occulte peccans magis dr̄ peccare. i. periculoſius: qꝛ neminē hʒ corrigentē. Item maluʒ eſt cadere a propoſito, ſed peius ſimulare propoſitum. Item manifeſte peccās alio modo dr̄ magis peccare: qꝛ tueri ſe vult rōnibus ⁊ authoritatibus: vt in hoc ca. volebat. Item quantū ad hoc ꝙ pluribus prebet exemplum peccandi. vt. xj. q. iij. precipue. Item alia conſideratione qui clam peccat, plus peccat: quia videtur ſcienter peccare. ſed qui palam peccat, minus peccat, quia preſumitur errare: vt. ff. de ritu nup. l. vlt.

Crimīna facta palam ſunt occultis grauiora.

q Sed omne. quod cōmittit in non ſua cōiuge, adulterium eſt.

r Locus iſte. In Geneſi. ſ. vbi dr̄ qualiter Abraham dum eſſet in peregrinatione, rogauit Saram vt diceret ſe eſſe ſororem ſuam. xxij. q. ij. queritur.

a ¶ Abimelech. Non eſt huic contra.xxij.q.ij. queriť, vbi dicit, vt pudicitiã eiꝰ ſeruare poſſet apud Pharaonem: ⁊ hic dicitur Abimelech, q2 vterq3 in ipſum peccauit, vel ipſum vterq3 timuit ab initio.

b ¶ Quia puro. Volebat enim eam vxorẽ habere, nec intẽdebat alicui iniuriã facere, ⁊ ideo excuſandus erat.

c ¶ Sacramenti celeſtis.i.eccleſie.

Gen. xx.b. ¶ Origo quidẽ. ¶ Hec eſt.iij. pars.q.in qua ꝓbat ꝙ ratiõe debet homo diligere vxorẽ, nõ tanq̃ adulter. Jo.de fan.

¶ Casus. Hoc ca. diuidiť in tres partes. In prima oſtẽdit Hiero. ꝙ origo matrimonij ⁊ cõſtitutio fuit, ⁊ eſt honeſta, ſ3 abuſio turpis eſt. In ſecunda parte dicit ꝙ cum diſcretiõe ſunt vxores diligende. In tertia parte oſtendit ꝙ q̃ accedũt ad vxores cauſa ſobolis ꝓcreande, ſaltẽ pecudes in hoc imitenť, ſc3 vt ad eas pregnãtes non accedãt. (iij.ps.) Secũda ibi: Nihil autem. Tertia ibi: Certe qui dicunt.

vbi celebrati ɔiugij iura temerantur, ⁊ vxoris pudor ſoluiť. Ideoq3 cum pretẽderet Abimelech[a] ꝙ vxorem alienã eſſe ignorauerit quã ſororẽ ſuã eſſe vir ipſe dixit. reſpõdit ei dñs: Et ego cognoui, q2 puro[b] corde feciſti hoc: et peperci tibi, vt non peccares in me: propter hoc nõ ſum paſſus te tangere eam. Cognoſcimus velut preſulem cuſtodẽq3 eſſe deum cõiugij, qui non patiť alienũ thorum pollui. et ſi quis fecit cum peccare in deũ, cuius violet legem, et gratiam ſoluat. et q̃ in deum peccat, ſacramenti celeſtis[c] amittit conſortium.

Itẽ Hiero. ɔtra Iouinia. li.j.

¶ Nihil eſt fedius q̃3 vxorem amare quaſi adulteram.

Origo[d] quidem amoris honeſta erat, ſ3 magnitudo[e] deformis. ¶ Nihil autẽ intereſt ex q̃ honeſta[f] cauſa quis inſaniat. Vnde et Xiſtus Pythagoricus in ſententijs: Adulter[g] eſt (inquit) in ſuam vxorẽ amator[h] ardentior. In aliena quippe vxore ois amor turpis eſt, in ſua nimius. Sapiẽs iudicio[i] debet amare coniugem, non affectu[k]. Non regnet in eo voluptatis impetus, nec preceps ferať ad coitum. Nihil enim eſt fedius q̃3 vxorem amare, quaſi adulteram. ¶ Certe q̃ dicunt ſe cauſa reipublice ⁊ generis humani vxoribus coniungi, et filios ꝓcreare, imitenť ſaltem pecudes[l]: ⁊ poſtq̃3 vẽter vxoris intumuerit, non perdant[m] filios nec amatores ſe vxoribus prebeant, ſed maritos.

Idem libro.ij.

¶ Virginalis caſtitas nõ prefertur cõiugio Abrahe.

Quis ignoret[n] ſub altera[o] diſpẽſatione dei omnes retro ſanctos fuiſſe eiuſdem meriti cuiꝰ nũc ſunt chriſtiani? Quomodo autẽ Abrahã placuit in ɔiugio, ſicut nũc virgines placent in caſtitate? Seruiuit ille legi[p], et tempori ſuo: ſeruiamus ⁊ nos legi, ⁊ tẽpori noſtro[q], in quos fines[r] ſeculorum deuenerunt.

Item Ambroſius.

¶ Patriarche non cõcupiſcẽtia explende libidinis, ſed cauſa numeroſe prolis plures habebant vxores.

Obijciunť Jacob q̃tuor vxores: qð quãdo mos[s] erat, crimẽ[t] non erat: ſicut patriarche coniugibꝰ excipiẽtibꝰ ſemen ſuũ miſcebanť, non concupiſcẽtia perficiẽde voluptatis, ſed prouidentia propagande ſucceſſionis. Sic Apoſtoli auditoribus admirantibus doctrinã ſuam cõdelectabantur,

d ¶ Origo. Scil3 ſpes ꝓlis: vel etiã vitatio fornicationis, q̃ eſt nuptiarũ cauſa: vt.3.q.ij.§.his ita.

e ¶ Sed magnitudo. Sc3 immoderata exactio pre nimio ardore libidinis. (Ut.j. to.liberorum.)

f ¶ Honeſta. Nihil eñ eſt adeo licitum vt non poſſit pernicies irrogari.xxiij.q.v.de occidendis.in fine. Item vſus rei non condemnatur, ſed libido: vt.xlj.diſtinct.quiſquis. et ſic vides ꝙ quandoq3 peccatur in re honeſta: vt.xxiij. diſti. quod ait.

g ¶ Adulter. Supra.e.q.ij.quicquid contra. Solu. hic adulter talis diciť non reatu criminis illius capitalis, ſed ſimilitudine adulterine libidinis, ſicut enim adulter in adulteram ardet, ita iſte in propriam. ⁊ ꝙ nõ peccet mortaliter, patet in fi. nam ibi diſſuadetur ad quod euitandum non teneť. ⁊ hoc modo.j.e.q.vij.adulterij. Sic ergo ꝓpter ſimilitudinẽ dicitur adulter. Nec eſt hoc mirum, nam ſimilitudine facti aliquid ſepe diciť fieri.xj.q.iij.excellentiſſimus.xij.q.ij.fraternitas.

h ¶ Amator. Vehemẽs amator diciť q̃ tantũ vxorẽ diligit, vt apud ſe diſponat ꝙ ſi ipſa eſſet forte vxor alteriꝰ, non minꝰ carnaliter ſe cum ea cõmiſceret.

i ¶ Iudicio. Cum iudicio et diſcretione commiſceri vxori ſue debet. (Vir nõ ſit vxoris ardens amator.)

k ¶ Affectu. Explende libidinis.

l ¶ Pecudes. pecudes eñ poſt conceptũ nõ coeũt: vt.j.e.q.vij. nõ ſolũ. nec mulier faciat copiã ſui corporis a cõceptione vſq3 ad purgationẽ: vt.5.di.v. ad eius.⁊.xxxij.q.iiij.ſi cauſa. (Mulier poſt cõceptu3 deberet ɔtinere.)

m ¶ Nõ perdãt. Perit eñ partꝰ ex frequẽti ɔcuſſiõe.

Quis ignoret. ¶ Casus. Oſtẽdit Hiero. in hoc capi. ꝙ ita Abraham deo ſeruiuit in vinculo cõiugali, ſicut virgines nunc deo ſeruiunt in caſtitate. ſeruiuit eñ ille legi iuxta tẽpꝰ ſuũ, et nos ſeruiamus legi iuxta tempus noſtrũ. Sub altera.i.coniugali.

n ¶ Quis ignoret. Hoc ca. habes de verbo ad v̾bũ. de pe.diſt.ij.ſi eñ. ver.memẽto.⁊ ver. paulus. (vt.xxiij.q.iiij. 5 tytiſo ſ3 L. ſ3 melior lra eſt altera: qð oſtẽdit: q2 olim ſub ɔiugali nũc ſub v̾gieli: ⁊ ita altera fuit diſpẽſatio, alťa iſta ſm Hug.)

o ¶ Sub altera. Id eſt ſub cõiugali, que eſt altera a caſtitate. Alia litera habet alta. nam profunda ſunt iudicia eius.

p ¶ Legi. natura liuel cõſuetudinarie: vel.i. diſpoſitioni diuine.

q ¶ Tẽpori nro. ar. ꝙ ſi ꝓmo currebat fortior moneta, ⁊ modo currit vilior de mãdato ꝓncipis, liberor ſoluẽdo viliorẽ. ar.ff.de 3hẽ.emp.iparatores. Ar.5.ex de cẽſi. olim. in fi.ff.ſi cer.pe.cũ qð.ex de iureiur.quanto. (De iſta materia vide la te p Bar. ⁊ Alex. ð ymo. in.l.qð te.coll'. iij.⁊.iiij. ff.ſi cer.peta.)

r ¶ Fines ſeculoꝝ.i.ſecularium deſiderioꝝ, vel etas vltima: de qua habes.xxxv.q.iiij.ca.j.

Obijciunť. ¶ Casus. Aug. in hoc ca. excuſat Jacob dupl'r de eo ꝙ habuit.iiij.vxores. Primo, quia tũc mos erat. Scðo q2 nõ ex ardore, ſed ad ꝓlẽ ꝓcreandam hoc fecit: ſicut apl'i in multitudine filioꝝ delectabanť ex charitate, ⁊ nõ ex amore humane laudis.

ſ ¶ Mos. ſc3 diuinꝰ, ⁊ a deo inſpiratꝰ. ex de diuor. gaudemꝰ. ⁊ ponitur hic quando pro quia.

t ¶ Crimẽ non erat. Ar. ꝙ cõſuetudo a crimine excuſat

aliquādo. Arg. ſ. diſt. iiij. deniqꝫ. ⁊ ex̄ de tēpo. ordi. ſane. Arg. ꝯ ex̄ de ſimo. non ſatis. ⁊. j. q. iij. ca. vlt.

a ¶ Nō auiditate. Si em̄ auiditate conſequēde laudis (tunc peccarent. xxij. q. ij. primum.

Sicut ſati⁹. ¶ Hec eſt. iiij. pars. q. in q̄ dicit̄ ꝙ meli⁹ eſt mori ſine filijs, q̄ꝫ eos querere de dānato coitu. Joā. de fan.

¶ Caſ⁹. Aug. admonet in hoc ca. vt q̄s non habeat concubinā, ſed vxorē: quia ſicut eſt meli⁹ fame mori, q̄ꝫ idolothytis veſci: ſic meli⁹ eſt mori ſine liberis, q̄ꝫ ex illicito coitu filios querere. Veruntamen ſi filij ex illicito coitu queſiti fuerint: ſi parentum vitia non imitentur, honeſti et boni erunt quo ad deum.

iiij. ps.

et quo ad curialem conditionem: vt. C. de decu. eos. ⁊. l. exemplo. ⁊. l. nullus. ⁊ quo ad originem: vt. ff. ad munici. l. j. matrem ſequitur quo ad conditionem: vt. C. de rei vēdi. partum.

g ¶ Et nomen. Arg. ad preſumptionē matrimonij clādeſtini ex appellatione vxoris: ꝙ eo ipſo ꝙ nominatur vxor, eſt habenda pro vxore. vt extra de preſump. illud, C. de nupt. ſi vicinis. Arg. cōtra. C. de lib. cau. l. penul. Arg. ſ. xxiij. diſt. dn̄s. xxiij. q. j. paratus. ꝯ. de ꝯſe. di. iiij. ſi eos. ff. de pba. l. vlti. §. vlti. ſ. j. q. j. ſi qui a ſimoniacis. xxvij. q. ij. inuenta. Et quod dicit ⁊ nomen, dic ⁊. p id eſt. nā eoipſo ꝙ q̄s pmittit ancillā ſuam contrahere matrimoniū, rapitur in libertatē. C. de lati. li. tol. aut. ad hec. ſꝫ et concubina rapitur i libertatē morte domini: ſimiliter et filij ei⁹, ſi dn̄s nihil de eis diſpoſuit C. cōmunia de manu. l. vlt.

Sap. iij. d.

Ancilla ꝯhere pmiſſa eripit̄ i libertatem.

non auiditate [a] conſequende laudis, ſed charitate ſemināde veritatis.

Item Aug. de bono ꝯiugali.

¶ Sanctius eſt abſqꝫ liberis defungi, q̄ꝫ ex illicito concubitu ſtirpem querere.

Sicut ſati⁹ eſt fame [b] mori q̄ꝫ idolothytis veſci: ita ſancti⁹ eſt defungi ſine liberis, q̄ꝫ ex illicito cōcubitu ſtirpē querere. Undecunqꝫ [c] autē naſcant̄ hoies: ſi parētū vitia non ſectent̄, ⁊ deū recte colant honeſti ⁊ ſalui erunt [d]. Semen em̄ hois ex q̄licūqꝫ hoie ſit, dei creatura eſt: † ⁊ eo male vtētibus male erit: nō ipſuꝫ aliquādo malū erit. Itē ſermo Ambro. de S. Joāne q̀ ſic incipit: Dixim⁹ in ſuperiori dn̄ica.

¶ Ex ancilla filij nō ſunt querendi.

Dicat aliq̄s: Uxorē non habeo, ⁊ ideo ancillam mihi aſſociaui. Audi q̄d dicat ſcriptura ad Abraham: Eijce ancillā, ⁊ filiū ei⁹. Non em̄ erit heres fili⁹ ancille cum filio libere. Si igit̄ ancille filius heres non eſt, ergo neqꝫ fili⁹ eſt. Cur ergo querit̄ tale cōiugium, de quo ſuſcept⁹ fili⁹ nec ſucceſſionis [e] poſſit eſſe heres nec ſanguinis [f]? Nec habere pōt hereditatꝫ ꝯſortiū, q nō habet originis priuilegiū. Cur inqꝫ queritur tale ꝯtuberniū, de quo nati filij nō ſunt teſtes matrimonij, ſꝫ adulterij? Cur autē huiuſmodi ſuſcipiunt̄ adulterini, q̄ patri ſunt pudori nō honori? Dicit ſcriptura: Adulteroꝝ filij, abomiatio ſunt deo ⁊c̄. Mulier igit̄ tua ſi talib⁹ morib⁹ p̄dita eſt, vt mereat̄ cōſortiū: mereat̄ ⁊ nomen [g] vxoris. Preſta cōcubine tue libertatē ⁊ nomē vxoris, ne adulter ſis poti⁹ verus q̄ꝫ maritus. Itē Aug. ad Claudiū cōtra Jul. lib. v.

¶ Adulteria nō ſunt faciēda etiā volūtate generādi filios.

Sicnō ſunt faciēda adulteria [h] etiam volūtate filios generādi: queādmodum nec furta faciēda etiā volūtate paſcēdi pauperes [i] ſanctos: qd̄ tn̄ faciēdū eſt nō perpetrando furta, ſꝫ bene vtēdo māmona [k] iniq̄tatꝫ [l]. Ecce ꝙ nullo modo lꝫ alicui viuēte vxore ſua, vel ex ancilla, vel ex alia qualibet filios querere: q̄ etiā ſuſcepti filioꝝ nomine iudicant̄ indigni. Simplex etiā fornicatio in ſacra ſcriptura ꝓhibetur.

Unde Auguſt. in queſtionibus Deutero.

¶ Illicit⁹ concubit⁹ ⁊ oīs non legitim⁹ vſus illoꝝ mēbrorum nomine mechie intelligit̄.

Meretrices eſſe, ⁊ ad meretrices accedere pro-

† Conc. b ¶ Fame. Sꝫ nōne ꝓpter neceſſitatem famis licitū eſt comedere idolothytum, cū neceſſitas non habeat legem: vt. ꝯ. de conſe. diſ. j. ſicut. ‡ ⁊ ꝓpter neceſſitatē famis licitū eſt auferre alie na. vt de ꝯſe. diſ. v. diſcipulos, et etiā furari: vt extra de furtis. ſi q̄s. et homicidiū cōmittere: vt extra de homi. c. ij. ⁊ carnes comedere in quadrageſima: ar. de conſe. diſt. v. carnē. et ex̄ de obſer. ieiu. conſilium? Reſpon. ſic: dummodo non fiat ad venerationē idoli. nulla tamen neceſſitas excuſat a fornicatione: vt. ff. de ritu nup. palā. §. non eſt ignoſcendum.

† Conc. ter. i ſiti i. l. accuſari. ff. ꝺ accu. ⁊ inſtit. ꝺ re. di. §. cōi. ‡ Sub. ⁊ neceſſitas eſt ꝯtia volūtati. ff q̄d met. cā. l. j. et nullū ē peccatū niſi volūtariū. xv. q. j. §. j. et ca. illa.

c ¶ Undecūqꝫ. q. d. etſi querant̄ ex illicito coitu.

d ¶ Et ſalui erūt. Ar. ꝯtra ex̄ de fi. pre(ſ)by. per totū.

Dicat aliquis. ¶ Caſus. Aliqui nō habētes vxores dicebāt ſibi licere concubinas habere. Ambro. autem probat hoc eſſe falſum, cum dictū ſit Abrahe: Eijce ancillā et filium eius. non enim querēdi ſunt filij qui non poſſunt ſuccedere, ⁊ qui poti⁹ ſunt oneri q̄ꝫ honori. Debet igit̄ quis habere vxorē, vt ⁊ crimen euitet, ⁊ vt filios habeat qui poſſint eſſe heredes.

Fili⁹ in tribus patrem ſequit̄.

e ¶ Nec ſucceſſionis. niſi in vncia. C. de na. li. aut. lꝫ.

f ¶ Nec ſanguinis. i. honoris. Filius enim ſequitur priuilegium patris in tribus, quo ad honores ⁊ dignitates,

h ¶ Sic. ¶ Adulteria. ſ. e. q. ij. §. ſicut ergo.

i ¶ Pauperes. ſ. xiiij. q̄ōe. v. forte. ſ. xxx. q. j. noſſe. ſ. xxij. q̄ōe. ij. is autem. ſ. j. queſt. j. non eſt putanda.

v. ps.

k ¶ Mammona. Jd ē pecunia, quā quis per iniquitatem. i. per ſolicitudinem acquiſiuit. xxiij. q. v. §. ſed hoc multipliciter.

Māmona iniq̄tatꝫ q̄d ſit.

l ¶ Iniquitatis. Jd eſt inequalitatis. Equū em̄ eſt tibi neceſſaria retinere, ⁊ ſupflua pauperib⁹ erogare. ⁊ hec eſt iniq̄tas, ſi contra fiat.

¶ Ecce ꝙ nullo. ¶ Hec eſt. v. pars. q. in qua querit̄ an ſimplex fornicatio ſit prohibita in decalogo? ⁊ eſt dicendum ꝙ ſic. Jo. de fan.

Meretrices. ¶ Caſus. Hu. ſic ponit hunc caſum. In hoc ca. oſtēdit Aug. ꝙ ſimplex fornicatio fuit prohibita a dn̄o in Deutero. fuit etiam prohibita in decalogo, vbi dictum eſt: Non mechaberis. licet ibi ſolū adulterium videatur prohibitum. ſed ſicut in prohibitione furti nomine partis totum intelligitur eſſe prohibitum, ſcꝫ omnis vſurpatio illicita rei aliene: ita in prohibitione mechie, nomine partis intelligitur totum eſſe prohi-

hibet[a] dñs: quarũ[b] publice venalis turpitudo eſt. In decalogo autẽ mechie noĩe nõ videt hoc aperte ꝓhibuiſſe: qm̃ mechia nõ niſi adulteriũ intelligi ſolet. Idẽ ſuper Exodũ: Oĩs mechia etiã fornicatio dicit in ſcripturis. Sz vtrũ oĩs fornicatio mechia dici poſſit in eiſdem ſcripturis: non mihi interim occurrit locutionis[c] exẽplũ. ſed ſi oĩs fornicatio etiã mechia dici non poteſt, vbi ſit in decalogo ꝓhibita illa fornicatio quã faciũt q̃ vxores nõ habẽt cũ feminis q̃ viros nõ habẽt, an inueniri poſſit ignoro. ſz ſi furti nomine bene intelligit oĩs illicita vſurpatio rei aliene (nõ em̃ rapinã ꝑmiſit q̃ furtũ ꝓhibuit[d], ſz vtiq3 a parte[e] totũ intelligere voluit q̃cq̃d illicite rerũ ꝓximi auferẽ) ꝑfecto noĩe mechie oĩs[f] illicit9[g] ꝯcubit9, atq3 illorũ mẽbrorũ nõ legitim9 vſus ꝓhibitus debet intelligi.

Item Hiero.

Extraordinaria voluptas et inuerecunda opera nuptiarum luxuria ⁊ immũditia appellantur.

IN eo fornicator[h] maioris[i] criminis eſt, q2 tollit mẽbra chriſti, ⁊ facit ea mẽbra meretricis. Erunt[k] q̃ppe duo in carne vna. Qui nõ eſt fidelis, nec credit in Chriſto: membra ſua facit mẽbra meretricis. Qui credit ⁊ fornicat, Chriſti mẽbra facit mẽbra meretricis. Econtrario[l] infidelis in fornicatione ſua vtrũ violet an edificet[m] templum idolo, neſcio[n]. Per vitia q̃ppe luxurie maxime demones colunt. Hoc vnũ ſcio, q̃ q̃ poſt fidẽ Chriſti fornicat, violat tẽplũ dei. Scd̃m op9[o] carnis, immũditia[p] nũcupat, ⁊ eã comes luxuria ſequitur. Quomodo em̃ in veteri lege de nephãdis criminib9 q̃ in occulto fiũt, ⁊ ea q̃ noĩare etiã turpiſſimũ[q] eſt, ne ⁊ dicẽtis os, ⁊ aures audiẽtiũ polluerent[r], generaliter ſcriptura cõplexa eſt, dicẽs: Verecundos vel reuerẽtes facite filios Iſrael ab omĩ immũditia: ſic in hoc loco ceteras extraordinarias voluptates, ipſarũ q̃3 opa nuptiarũ ſi nõ verecũde ⁊ honeſte q̃ſi ſub oculis dei fiãt, ⁊ vt tm̃ liberis ſeruiat, immunditiã[s] ⁊ luxuriam nominauit.

Item Gregorius.

Immoderatus vſus mulierum Salomonem ad idololatriam traxit.

---

bitum, ſc3 omnis illicit9 coitus. Beñ. vero ſic ait ſuper illo verbo in Deutero. Non erit meretrix de filiab9 iſrael. Probat Augu. q̃ ſimplex fornicatio fuit prohibita a domino in decalogo, vbi dictũ eſt: Non mechaberis. Nam ſicut in prohibitione furti nomine partis ⁊c. ¶ Aperte. ſed interpretatiõe prohibuit.

a ¶ Prohibet. cũ dicit: Non mechaberis. Et in Deut. vbi dicit: Non erit meretrix de filiab9 Iſrael.

b ¶ Quarũ. alibi meretrix eſt q̃ multorũ libidini patet: vt. §. diſtin. xxxiiij. vidua. hoc etiã lex dicit. ff. de rit. nup. palam. [Meretricis definitio.]

c ¶ Locutionis. Expreſſe.

d ¶ Prohibuit. argu. q̃ idẽ iuris eſt in parte et in toto: vt. xiiij. q. v. penale. Itẽ arg. q̃ prohibito minori, id qđ maius eſt intelligitur prohibitũ: ‡ argu. xliiij. diſti. nulli clerico. ‡ ſimiliter conceſſo maiori cõceſſum videtur et minus. xvj. qõe. ij. vitijs. ‡

e ¶ A parte. pars em̃ eſt furtum: illicita vſurpatio rei aliene, eſt totũ. omne nãq3 furtũ eſt illicita vſurpatio rei aliene, ⁊ nõ cõuertitur. Hug. ſed hec glo. non valet: ſed exponevt dicit. xiiij. q. v. penale.

f ¶ Omnis. Lic3 non ꝓhibuerit rapinã verbis legis, ꝓhibuit tamẽ ſentẽtia legis, q̃ magis attẽdẽda eſt. ex de verb. ſig. ꝓpterea. §. j. q. j. Marchion.

g ¶ Illicitus. hic videtur ſurgere quedam inextricabilis contrarietas. nam in Deuteronomio licitũ erat habere concubinam, ⁊ dare ei precium ſue pudicitie, ⁊ eam dimittere. ſed in decalogo ſm interpretationem Aug. prohibita fuit omnis fornicatio, vt hic. Dicit Hug. q̃ nõ ſunt contraria. nam aliud eſt permiſſio: de quã in Deutero. ⁊ aliud eſt preceptum: de quo in decalogo. Sed hec ſolutio nulla videt, quia circa idem non poſſunt habere locũ permiſſio ⁊ preceptum ſiue ꝓhibitio. ideo dicit q̃ illđ intelligitur de comparatiua permiſſione. ſimile. j. xxxiij. q. ij. ſi quod verius. nam in veritate illud ſemper fuit peccatum. ex de diuor. gaudemus. [Concubinã licuit olim ipſe.]

IN eo. ¶ Caſus. Hoc ca. diuiditur in duas partes. In prima oſtendit Hiero. q̃ in eodem genere fornicationis pl9 peccat fidelis q̃3 infidelis: q2 fidelis de membro Chriſti facit membrum meretricis. In ſcđa parte probat q̃ nomine immunditie apoſtol9 diſſuaſit omnes extraordinarias voluptates etiã cum vxore ꝓpria. Secunda incipit ibi: Secũdũ op9. In eo. i. ꝓpter hoc. Quomodo. i. ſicut. In hoc loco, ſc3 apoſtoli.

h ¶ Fornicator. Meli9 eſt viã veritatis non agnoſcere ⁊c. de pe. diſt. iiij. ſi refugientes. [j. Co. vj.]

i ¶ Maioris. Q2 fidelis in hoc magis peccat, q2 membra chriſti facit mẽbra meretricis. ſz infidelis ſua nõ chriſti mẽbra facit mẽbra meretricis.

k ¶ Erũt. i. cõueniũt in vno carnali opere. et per hoc dicit Hug. affinitatẽ contrahi per illegitimũ coitũ: vt not. xxx. q. iiij. ſi q̃s.

l ¶ Econtrario. i. ſed. vel id eſt ꝯuerſo caſu.

m ¶ Edificet. tamẽ per fornicationem magis edificatur diabolo tẽplu3 q̃3 violetur.

n ¶ Neſcio. Hoc nõ definit: ponit tamẽ perſuaſionem ſuã cu3 dicit per vitia ⁊c. Vel dic neſcio. i. non definio, cum ſit manifeſtũ: quia infidelis non violat templũ dei, cum ipſe non ſit tẽplũ dei, ſz edificat templũ diabolo. [Leui. xv. c.]

o ¶ Secũdũ op9. ordine ſc3 enumerandi. ſic enim ait apoſtol9: Manifeſta ſunt opera carnis que ſunt fornicatio, ⁊ immũditia, luxuria ⁊c. De his xxv. diſt. §. criminis. ver. de quibus.

p ¶ Immũditia. que attenditur ſm omnem vſum illicitum membrorum. luxuria attenditur in cibo ⁊ potu cum vtitur delicatis et calidis vt aptior ſit ad immunditiam. xxxv. diſt. eccleſie principes. [Luxuria ⁊ immunditia differunt.]

q ¶ Etiam turpiſſimum. et ita quedam omittẽda ſunt propter turpitudinem. vt. j. q. iiij. §. itẽ peccato. ⁊ imperator dicit de ea que nubit intra tẽpus luctus quomodo ei dicam9 erubeſcimus. in auten. de reſti. ⁊ ea que parit. §. vnum ſiquidem. col. iiij.

r ¶ Polluerent. nã dicit imperator q̃ ꝓpter iſta crimina inducunt fames ⁊ peſtilẽtie ⁊ terremot9: vt in aut. vt non luxuriẽt ꝯtra naturã. §. ſi enim. col. vj.

s ¶ Immũditiã. Ar. opera nuptiarũ que nõ ſunt cauſa liberorũ, mortalia eſſe, q2 luxuria ⁊ immunditia nominat: vt. j. ca. liberorũ, ſed hoc dicit non quo ad reatũ mor=

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

talis vitij, ſed quo ad ſpeciem facti. ſpeciem enim & ſimilitudinē luxurie & immunditie pretendunt & habent deſignare: vt no. ſ. ea. ca. ougo.

Salomon quippe. ¶ Caſus: probat Greg. ꝙ ex nimia aſſiduitate mulierum de facili quis ducitur ad idololatriam, ſalomonis exēplo: qui cum deo prius conſtruxerat templū, poſtea amore libidinis idolis tēpla conſtruxit.

iij. re. xj. Eccl. xlvij. ij. Paralī. ij.

a ¶ Idolis. Idolo. ſ. aſtaroth Sydoniorum, et idolo chamos Moabitarū, et idolo moloch amonitarum. poſt tamen egit penitētiam ſm quoſdā. † de pe. diſt. ij. ſi cū. ver. Salomon.

† Hoc dr qꝛ an penituerit incertū eſt, lꝫ qdā ſcripture apocryphe hoc teſtent. ſm h.

b Liberorū. ¶ Dānate. Cū vxore cōmiſſe voluptates puniēde ſunt. Et ita eſt arg. pro h. qui dicit virū mortaliter peccare cū accedit ad vxorē cauſa libidinis. Tu dic cōtra. et dānate dicit .i. puniende, ꝓpter veniale. & eſt ſi. iiij. diſt. deniq̄. vj. diſ. teſtamentum.

¶ Quare autem. ¶ Hec eſt. vj. pars q̄onis in qua dicit ꝙ filius ſequit matrē, maxime illegitim⁹. Jo. de fan.

‡ Conc. tex. i. §. ſeruiautē. aut naſcūt. cū glo. inſti. de iur. ꝑſo.

Liberi. ¶ Caſus. Primo oſtendit Iſido. qui liberi dicantur legitimi. Secūdo ꝙ proles ſemper imitat conditionē matris. Tertio addit q̄ appellentur filij naturales. Deteriorē. hoc dicit ſm ꝯſuetudinē quarūdam terrarū. Vel deteriorē .i. inferiorem & debiliorem, ſcilicet matrem.

Salomon quippe immoderato vſu atq̄ aſſiduitate mulierū ad hoc vſq̄ ꝑductus eſt, vt tēplū idolis[a] fabricaret: & q̄ prius tēplū ꝯſtruxerat deo aſſiduitate libidinis & perfidie ſubtract⁹ idolis tēpla cōſtruere non timuit.

Item Hieronymus.

¶ Liberoꝝ ꝓcreatio i matrimonio laudat, meretricia voluptas etiā in vxore dānat.

Liberoꝝ ergo (vt diximus) in matrimonio cōceſſa ſunt opa. voluptates autē q̄ de meretricū amplexib⁹ capiunt, in vxore ſunt dānate[b].

Quare autē tales nō dicant filij, vel quē ſuoꝝ parētum ſequant q ex libero & ancilla naſcunt, Iſidorus etymologiarum lib. j. determinat.

¶ Qui ſint liberi, et quā conditionē ſequantur parentū.

Liberi[c] dicti ſunt q ex libero matrimonio orti ſunt. nā filij ex libero & ex ancilla, ſeruilis ſunt ꝯditionis. ‡ ſemper enim q naſcit, deteriorē[d] partē ſumit. Naturales autē filij dicunt ingenuarum cōcubinarū filij, quos ſola natura genuit, non honeſtas cōiugij. Hi vero qui non ſunt de legitimo cōiugio, matrē[e] potius q̄ patrem ſequuntur.

¶ Queſtio.v.

Quod autem[f] pudicitia violenter eripi non poſſit, multorū authoritatibus probatur. Eſt enim virt⁹ animi, que violentiam non ſentit. Corpori nāq̄ vis[g] infert non animo. Unde q̄uis corpus violenter corrumpatur: ſi pudicitia mentis ſeruetur illeſa, tamen caſtitas duplicatur[h]: ſicut beata Lucia fert dixiſſe Paſchaſio. Si inuitam me feceris violari, caſtitas mihi duplicabitur ad coronam. Non enim inquinatur corpus niſi de conſenſu mentis. Nam ſi in manu mea thura ponas, & per manū meā ſacrificium facias: deus nō attendit, qui & deridet. De cōſenſibus enim & voluntatibus iudicat deus.

Hinc Ambro. ſcribit in lib. v. de virginibus.

¶ Melior eſt virginitas mentis q̄ carnis.

Filij ſunt q̄druplices.

c ¶ Liberi. Quatuor ſunt genera filiorum. naturales tantū, vt concubinarum: naturales & legitimi, vt vxoris: legitimi tantū, vt adoptiui: ſpurij ‡ vt ſacrarū virginum et conſanguinearum. j. q. v. tali.

‡ De iſtis habes. ff. de ſta. hoim. l. vulgo. et dicūt ſpurij q̄ſi de ſpuma riualiū nati.

d ¶ Deteriorē partē ſumit. Hoc verum eſt ſm legē longobardorū & theutonicorū. nam ſm legem Romanorū ſecus. C. de rei vēdi. partum. ff. de ſta. ho. lex nature. & de verbo. ſig. etiam. & ſufficit ſi per momentum fuit in libero ventre. ff. eo. tit. l. ſeruorum. §. ingenui. Vel dic verius deteriorem .i. debiliorem: quia femineus ſexus debilior eſt quo ad honores, tamen circa inſignia proles patrem ſequitur: vt dixi. ſ. eo. dicat.

d ¶ Deteriorē. ſ. xxviij. q. j. iudei. ꝯtra. ſ. xv. q. vlt. cum multe. ꝯtra. ſed hoc in ceteris generalr: ſed fallit in iſtis duob⁹ caſib⁹ iudeoꝝ filijs & clericorum.

e ¶ Matrem. Quantū ad ꝯditionē, & quantū ad originem. ff. ad municip. l. j. & ꝙ impugnāt teſtamentum matris: vt. ff. de inoffi. teſt. ſi ſuſpecta. §. j.

Quod autem. ¶ Hec. q. diuiditur in. vij. partes. In quarum prima probatur ꝙ non perditur caſtitas animi vel corporis vbi animus non conſentit. Secunda ibi: Si Paulus. Tertia ibi: nec ſo. Quarta ibi: q̄uis. Quinta ibi: cū ergo. Sexta ibi: Preceptū. Septima ibi: Sed queritur. Jo. de fan.

¶ Caſus. Hic intitulatur quinta. q. qua querit an pudicitia per violentiā auferatur: Dicitur ꝙ duplex eſt pudicitia, ſcilicet corporis et animi. Pudicitia corporis, que carnis integritas dicitur, ꝑ violentiam auferatur: de qua habetur. j. ea. q. ille. Pudicitia animi, cum ſit virtus, non aufertur per vim: qꝛ animo vis non infertur: vt. j. e. q. itane. Probat igitur Gratia. in hoc. §. ꝙ pudicitia per violentiam non eripitur, primo cum ſit virtus animi & non corporis: et animo vis non infertur, ſed corpori. ſecundo exemplo beate Lucie.

Locus rōſcriſ authorē.

f ¶ Quod autem. Hic intitulat quinta queſtio, an ſcilicet pudicitia per violētiam auferatur. Et dic ꝙ duplex eſt pudicitia animi et corporis. Corporis pudicitia que integritas dicitur, bene amittitur per violentiam: de qua dicitur. j. eo. ille. et. xxvij. queſt. j. nuptiarum. Pudicitia autem animi cum virtus ſit, non aufertur per vim, quia animo non infertur vis: vt. j. e. itane. Et not. ꝙ hec eadem virtus eſt in virginibus, in coniugatis, et in viduis: ſed in virginibus appellatur virginitas, et in coniugatis pudicitia. xxvij. queſtio. j. nuptiarum. in continentibus caſtitas. xxx. diſtinctio. hec ſcripſimus.

Pudicitia an poſſit ꝑ violentiā auferri.

g ¶ Vis abſoluta, que nō poteſt animo inferri, ſꝫ cōditionalis poteſt: vt. ſ. xxij. q. vj. vides. Vel dic non pōt inferri animo vis, verū eſt nō ꝯſentiendi.

h ¶ Duplicatur. Argumen. violenter corruptam non amittere virginum premium, ſed recipere duplicatum: non tamen quo ad aureolam. conſequitur ergo maius premium, ſed non tale: quia non coronatur, nec fulgorē virginis habebit.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN